

ЁШЛАРНИ РАДИКАЛИЗМ ВА ЭКСТРЕМИЗМ ҒОЯЛАРИДАН АСРАШ – ДАВР ТАЛАБИ.

Пардаев Рахмиддин Нуруллаевич

Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси Магистратура тингловчиси

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 29.05.2026

Revised: 30.05.2026

Accepted: 31.05.2026

KALIT SO'ZLAR:

Экстремизм ва терроризм инсоният билан бирга XXI асрга кириб келган энг хавфли ижтимоий иллатлардан бирига айланди. Экстремизм бағрикенглик, ранг-баранглик ва ҳамфикрликни рад этиши билан мамлакат тараққиёти ва фуқаролар ҳамжиҳатлигига раҳна солмоқда.

Ислом дини ниқоби остида фаолият кўрсатаётган экстремистик оқимлар муайян даврида устувор бўлган кўплаб омиллар, турли жараёнларнинг ўзаро таъсирлашуви натижасида пайдо бўлган деб тушуниш мумкин. Дин ниқоби остида пайдо бўлган экстремистик ҳаракатларнинг ғоявий илдизлари ислом тарихининг биринчи асрига бориб тақалишини кўрсатади. Республикамиз биринчи Президенти “**Асримиз вабоси бўлмиш бу жирканч иллатнинг фақат шафқатсиз кўринишларини эмас, балки илдизларига етиб бориб, жамият ҳаётидан, дунё халқлари ҳаётидан уни таг-томири билан суғуриб ташлаш – барча давлатларнинг энг долзарб вазифаси бўлиши керак, бу йўлда барчамиз бир тан, бир жон бўлиб ҳаракат қилишимиз, қаттиқ кураш олиб боришимиз шарт**” – деб таъкидлаган.

Бугунги кунда глобаллашув жараёнида радикализм ва экстремизм ғоялари дунё бўйлаб жадал суратларда тарқалиб, жамиятда инсонлар айниқса, ёшлар онгига ўрнашиб ўзининг салбий таъсирини кўрсатмоқда. Экстремистик ва радикал жамоа ва ташкилотларнинг аъзолари Интернет жаҳон ахборот тармоғидан фойдаланиб, дин ниқоби остида ёшларимизни зўравонликка, миллий ўзлик ва оилавий қадриятларни тан олмасликка ундаш орқали жамиятда мурасасизлик, бузғунчилик ва радикал қарашларнинг тарқалишига сабаб бўлмоқда.

Инсон дунёга келиши билан бирор ғоянинг таъсирида бўлмайди. У ўзлигини англаб, атрофни идрок этишни бошлагандан жамиятдаги таъсирлар, ҳаётидаги маънавий бўшлиқлар сабаб радикал ва экстремистик ғоялар таъсирига тушади. Бунда шахс ўзини шу каби ғоялар таъсирига тушган ҳолатини англамайди ва ғоялар таъсирида тушунган қарашларини тўғри деб билади. Бу эса, шахсни радикал ғоялар таъсиридан чиқариш жараёнини қийнлаштиради.

Республикамызда сўнги йилларда экстремизм ва терроризмга қарши маърифий йўл билан кураш олиб боришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу йўлда аҳолининг ҳуқуқий саводхонлигини ошириш, экстремистик оқимлар сафига адашиб кириб қолган, қўли қонга ботмаган ва қилган ишидан чин дилдан пушаймон бўлганларга нисабатан кечиримлилиқ сиёсатини олиб бориш, ёш авлодни турли бузғунчи оқимлар сафига кириб қолишларини олдини олиш бўйича мунтазам тарғибот ишларини олиб бориш долзарб вазифалар этиб белгиланган.

Шу сабабли, муқаддас динимизда қораланган, қадриятларимизга зид бўлган ва анъаналаримиз қабул қилмайдиган радикализм, экстремизм ва терроризм каби иллатлардан ёшларимизни асраш, уларнинг тарқалишига хизмат қилаётган ҳар қандай фаолиятга чек қўйиш юзасидан чора-тадбирларни белгилаш, бу борада миллий ва халқаро тажрибалардан фойдаланиш давлатимиз сиёсатининг муҳим йўналишларидан ҳисобланади.

Ҳозирда Республикамызда терроризм ва экстремизм билан боғлиқ жиноятларга қарши курашиш, бу борада аҳолининг мафкуравий иммунитетини мустаҳкамлаш ҳамда жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш мақсадида кенг қамровли ислохотлар амалга оширилмоқда. 2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида «диний экстремизм, терроризм ва уюшган жиноятчиликнинг бошқа шаклларига қарши

курашиш бўйича ташкилий-амалий чора-тадбирларни кучайтириш»¹⁴⁹ вазифаси алоҳида белгиланган.

2021 йил 1 июлда Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-6255-сонли Фармони билан Ўзбекистон Республикасининг экстремизм ва терроризмга қарши курашиш бўйича 2021 — 2026 йилларга мўлжалланган Миллий стратегияси тасдиқланди. Стратегияда экстремизм ва терроризмга қарши курашишдаги мавжуд тажриба, шунингдек, минтақа давлатларидаги мазкур таҳдидларга қарши курашиш бўйича ҳолатнинг қиёсий таҳлиллари тадқиқ қилинган ҳолда Марказий Осиёда экстремистик ва террорчилик фаолиятининг ўзига хос жиҳати, миллий, ижтимоий, диний ҳолатлари ўрганилиб, тадбиқ қилинди.

Стратегиянинг устувор йўналишлари этиб қуйидагилар белгиланди:

- экстремизм ва терроризм ғоялари тарқалишининг олдини олиш мақсадида ватанпарварлик, анъанавий қадриятлар ва бағрикенглик мафкурасини тарғиб қилиш;
- вояга етмаганлар ва ёшлар орасида экстремизм ва терроризм ғоялари тарқалишининг олдини олиш;
- аёллар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳамда уларнинг экстремизм ва терроризмга қарши курашишдаги ролини кучайтириш;
- узоқ муддат хорижда бўлган фуқароларни экстремизм ва терроризм ғоялари таъсиридан ҳимоя қилиш;
- Интернет жаҳон ахборот тармоғидан экстремистик ва террорчилик мақсадларда фойдаланишга қарши курашиш;
- фуқаролик жамияти институтлари ва оммавий ахборот воситаларининг экстремизм ва терроризмга қарши курашишга кенг жалб қилиш;
- экстремистик ва террорчилик ҳаракатларини содир этганлик ҳамда уларни молиялаштирганлик учун ҳуқуқий таъқиб ва жавобгарликка тортиш чораларини такомиллаштириш;
- экстремизм ва терроризмга қарши курашиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш;
- ушбу соҳадаги халқаро ва минтақавий ҳамкорлик каби устувор йўналишлар белгиланган.

¹⁴⁹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сон Фармонининг 1-илоvasи 2.4-банди // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017. №6. 70-модда.

Мамлакатимизда ёш авлодни баркамол қилиб тарбиялаш, уларнинг ҳаётга мустақил қадам қўйишлари учун барча зарур шароитларни яратишга қаратилган тизимли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, 2023 йил сентябрда Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-158-сон Фармони билан «Ўзбекистон - 2030» стратегияси тасдиқланди.

Мазкур стратегияга мувофиқ ёшларда юртга садоқат, ватанпарварлик, бағрикенглик, юрт тинчлиги, осойишталиги ва барқарорлигини ҳимоя қилиш салоҳиятини янада юксалтириш, миллий ахборот майдонида қонунчиликка риоя этилишини таъминлаш, ахборотдан фойдаланиш маданиятини юксалтириш ҳамда аҳолини ёт ва деструктив маълумотлар таъсиридан ҳимоя қилиш ҳамда радикаллашувнинг олдини олиш бўйича мутассадди идораларга бир қатор вазифалар юклатилди.

Бундан ташқари, 2024 йилнинг «Ёшлар ва бизнесни қўллаб-қувватлаш йили» деб номланиши ёшларга оид давлат сиёсати соҳасидаги ишлар натижадорлиги ва ёшлар билан ишлаш самарадорлигини ошириш борасида олдинда турган муҳим вазифаларни белгилаб берди.

Ёшларни Маънавий таҳдидлардан ҳимоя қилиш учун қуйидагиларга эътибор қаратиш мақсадга мувофиқ:

Биринчидан, ҳар бир ёшларда инсонийлик, ватанпарварлик, миллатпарварлик, бағрикенглик, меҳнатсеварлик, узаро тотувликни шакллантириш, маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини оширишга эътиборни янада кучайтириш;

Иккинчидан, таълим муассасаларида, айниқса, умумий ўрта таълим мактабларида таҳсил олаётган ёшлар учун ўқув машғулотларида, дарсларда ахборот психологик хавфсизлик, интернетдан фойдаланиш маданияти, ижтимоий тармоқларнинг салбий тарафлари хусусида тушунтириш ишларини кучайтириш;

Учинчидан, оилада - ота-онанинг фарзандлар тарбиясидаги шахсий намунаси асосида, оилада китобхонлик, спорт ва санъатга, миллий анъана ва қадриятларга ҳурмати янада шакллантириш.

Туртинчидан, келажак авлодни бир-бирларга ҳурмат руҳида тарбиялаш, уларнинг бадиий адабиёт ва санъатга қизиқишларини кучайтириш, сабр-тоқатли қилиб тарбиялаш;

Бешинчидан, ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказишлари учун уларни турли қўшимча машғулотларга, жумладан, касб-хунар марказлари, тил ўрганиш масканларига қамраб олиш даражасини янада кенгайтириш лозим. Мактабгача таълим

муассасаларидан бошлаб уларнинг спорт ва санъат билан шуғулланишлари учун кенг имкониятлар яратиш мақсадга мувофиқ.

Хулоса ўрнида шунни айтиш мумкинки, бугунги кунда экстремизм ва терроризмга қарши курашда аҳолини, айниқса, ёш авлодни турли ёт оқимлар таъсириги тушиб қолишларига йўл қўймаслик, уларни интернет орқали тарғиб қилинаётган турли ғоявий ва ахборот хуружларидан ҳимоя қилиш бўйича тадбирлар кўламини янада кенгайтириш, терроризм ва экстремизм ғояларига қарши йўналтирилган комплекс илмий тадқиқотлар ва китоблар тайёрлаш ва нашр этиш ҳамда бағрикенглик ғояси ва тинчликни мустаҳкамлаш масаласини илгари суриш орқали Ислом динининг асл мазмун-моҳияти юзасидан семинарлар ва конференциялар ташкил этиш, ушбу йўналишда фуқаролик жамияти институтларининг ролини янада ошириш мақсадга мувофиқ. Шундагина юртимизда ҳукм сураётган тинчлик ва бағрикенглик муҳитини асраш ва уни келажак авлодаларга ҳам етказиш имконига эга бўламиз.

Раҳмиддин Пардаев